

Open Hof, 24 november 2024, Gedachteniszondag

Lezingen: Sefanja 1: 14 - 2: 3 en Marcus 13: 14 - 27

Voorganger: ds. Elsie Braam

Gemeente van onze Jezus Christus, lieve mensen,

Als je de tekst die we gelezen hebben uit Sefanja en uit Marcus bekijkt en overdenkt, dan zou je kunnen denken dat het toen niet veel anders was dan nu. Gruwelikheden – wij zien ze op televisie en de bijbelschrijvers hebben het of zelf gezien of erover gehoord. Oorlogen en mensonterende marteling en strijd. Niks nieuws onder de zon.

En ook als het gaat om de blik op de toekomst is er verwarring en verdeeldheid. Complottheoriën, ook toen al. En mensen die zichzelf uitroepen tot Messias, Verlosser. Dat hoorde ook bij die tijd. Zoals wij nu politici en machthebbers kennen die claimen dat zij weten hoe we de wereld het beste kunnen aansturen. Als zij maar aan de macht zijn.

Al die beelden van mensen die als het ware of in het echt al op de grond liggen en dan nog een schop of een klap krijgen. Gruwelijk, wie de daders ook zijn. Het komt van alle kanten op ons af.

En soms worden we uitgenodigd, om niet te zeggen, gedwongen, om partij te kiezen voor deze of gene. Terwijl aan alle kanten de onschuldige mensen het slachtoffer zijn. Voor welke partij kies je dan? Kies je voor een ideologie of kies je voor de sterke man? Of kies je voor degene die jou het beste uitkomt? Bij wie voor jou de gouden bergen het hoogste zijn.

In een kort gesprek met onze ouderling van dienst, Jan Goed, in de afgelopen week in voorbereiding op deze dienst zeiden we tegen elkaar: 'Je zou er moedeloos van worden.'

En uiterekend vandaag staan deze teksten op het rooster. Vandaag zijn er onder u een groter aantal dan anders, die niet of niet meer gewend zijn om naar de kerk te gaan. Lekker dan, dat deze tekst nu gelezen wordt. Hoe verkoop je jezelf dan, als toch al leeglopende kerk?

Als eerste: Vandaag gaan we de kerk niet verkopen.... Als er iets misleidend kan zijn in de kerk dan is het denken in economie. Onze hele samenleving is ervan doordrenkt: Wat levert het op, waar verdien ik het meeste? Het gaat niet meer om mensen of wat het met mensen doet, maar om geld. Hoe ernstig en ontwrichtend ook...

Daar gaan wij het nu niet over hebben. Wij hoeven de kerk niet op de markt te brengen, het gaat in de kerk om authenticiteit, echtheid, wat geloof jij en wat geloof jij niet? Vooral ook dat laatste mag aan bod komen.

In de teksten die we lezen gaat het over uitverkorenen. Door die naam 'uitverkorenen' is het in het verleden al heel erg misgegaan in de kerk en onder gelovige mensen. Uitverkiezing waarvan mensen dachten dat zij de keuze wel vast konden en kunnen maken – in alle vroomheid zelf voor God gaan spelen.

Het heeft vernietigend gewerkt in heel wat mensenlevens. Hoewel misschien nodig en goed om het daar over te hebben gaan we dat vandaag ook niet doen.

Vandaag gaat het om troost. Ook in de teksten die we gelezen hebben. Ondanks alle gruwel en ellende die er beschreven wordt, is er toch een moment van waarschuwing en een aanbod tot een uitweg, er is een groep mensen die overblijft.

En u moet weten dat deze teksten later zijn opgeschreven dan de gebeurtenissen plaatsvonden die ze beschrijven of benoemen.

Nu denkt u misschien: dat is mooi makkelijk om dat zo te doen. Maar het gaat in deze teksten niet om toekomst voorspellen of mensen grote angst aanjagen: het gaat erom dat de mensen die het lezen, lang geleden, maar ook nu, ervan leren.

En vandaag gaat het over troost. En in de eerste plaats ook over verdriet en verlies serieus nemen. Mensen hun eigen verdriet gunnen. Inzien dat niemand op dezelfde manier rouwt om een geliefde. Proberen alle clichés los te laten. Clichés als: je moet het een plek leren geven, of: je moet je verdriet en je verlies leren accepteren....

Laten we alstublieft ophouden dit tegen elkaar te zeggen. Laten we onze houding van pratend troosten veranderen in leren luisteren – niet één keer luisteren maar misschien wel 10 keer of vaker naar hetzelfde verhaal luisteren of elkaar hetzelfde vertellen... Dat kan troost bieden.

Erbij blijven, ook als er gehuild wordt. Even aan je eigen ongemak en ongeduld voorbijzien. Luisteren, alleen maar luisteren. Niet invullen en als het even stilvalt: samen stil zijn.

Samen praten en elkaar vertellen over onze eigen ervaringen met de overledene kan troostend werken. Zo blijft de overledene, die dierbare mens, op allerlei manieren toch nog voortleven in het nu. Is dan toch nog een soort van aanwezig.

We rouwen allemaal op onze eigen manier. ‘De tijd heelt alle wonden’ is een cliché dat vaak gebezigd wordt. Dat is een vergissing in meer dan één opzicht. Verlies en verdriet zouden een wond zijn of een ziekte die moet genezen én een ander deel van de vergissing is dat verlies ooit overgaat.

De eerste vergissing, dat het een ziekte zou zijn, komt voort uit onze maatschappelijk regels. Als je na een bepaalde periode van afwezigheid vanwege een overlijden niet in staat bent om je weer ten volle op je werk te concentreren, dan meld jij je ziek. Maar ben je echt ziek als je na de gemiddeld geaccepteerde tijd na het sterven van je kind, na de zelfdoding van je partner, na de dood van je moeder die je als enige dochter jarenlang hebt verzorgd? Ben je ziek als je dan niet in staat bent om je werk weer voor 100% op je te nemen?

Zou het ons lukken om te accepteren dat mensen daarin zelf moeten kunnen bepalen wat ze aan kunnen? Het is niet voor iedereen hetzelfde. Sommige mensen zien hun werk als een welkome afleiding na een groot verlies en anderen zien geen enkele opening om weer aan het werk te gaan. Laat het zo zijn. Gun iedereen haar of zijn eigenheid.

Een andere misvatting gaat ervan uit dat verlies ooit overgaat. Als je ouders sterven, blijf je de zoon of dochter van je ouders. En jij blijft de ouder van je overleden kind en je blijft ‘de man of vrouw van’ wanneer je vrouw of man sterft. Je blijft ‘de broer of zus van’, als je broer of zus sterft... Het verlies verandert je voor altijd.

Het gemis kan op bijzondere momenten, kruispunten in je leven, weer naar boven komen. Je verdriet kan pieken op onverwachte momenten. Rouw komt in vlagen. En zeker kort na een

overlijden is rouw een soort topsport, vertelde iemand mij eens. Het neemt je voortdurend in beslag. Het is heel vermoeiend. Je kunt niet meer helemaal helder denken. Je bent zomaar afgeleid. Reacties van andere mensen kunnen heel vreemd overkomen. En er bestaat geen eindtijd voor rouw. Zo van: nu is het klaar.

Dat kan heel moeilijk zijn voor kinderen als een vader of moeder na het overlijden van de vader of moeder, een nieuwe relatie krijgt. Het kan voelen als verraad aan je moeder of vader. Rouw kan ons denken en ons verstand vertroebelen.

Een dochter waarvan de moeder was overleden hoorde dat haar vader een nieuwe relatie had gekregen... Ze was heel erg boos... "Maar", zei ze, "als ik erover nadenk ben ik niet boos op mijn vader of op die nieuwe vriendin... Ik ben boos op de hele situatie: dat ik mijn moeder moet missen en daar nog steeds heel verdrietig over ben."

Zo kan het ook gebeuren dat ouders die een kind verloren hebben, weinig of geen aandacht meer hebben voor de andere kinderen die zij hebben en die nog leven. Vanuit hun verdriet en gemis kunnen ze zich zelfs ongedurig en boos gedragen tegenover hun nog levende kinderen. Voor de broers en zussen van de overledene maakt dit het verdriet nog groter.

Laten we ondanks diepe rouw en groot verdriet proberen ook ons verstand te blijven gebruiken om onszelf te begrijpen en woorden te vinden waarin we een ander kunnen uitleggen wat het met ons doet, die rouw en dat grote verdriet.

Het verdriet gaat nooit echt over, maar je kunt wel leren overleven en weer van het leven genieten. De dood beëindigt geen relaties, maar vormt relaties om. En jij staat voor de zware taak om je aan te passen aan je nieuwe zelf.

Ook al gaat verlies nooit over, het troostende goede nieuws is dat verdriet niet verpletterend en eindeloos is. Hoe bang je ook bent voor de pijn, de meeste mensen zijn voldoende veerkrachtig om het te boven te komen en vinden opnieuw hun evenwicht.

Zoals de bijbelschrijvers beschrijven dat er een rest zal zijn... Dat kan troostend werken.

Ook als gemeente hebben we troost nodig... Als we afscheid nemen van een predikant...

We willen het niet, wat is er gebeurd? Er is verdriet, onbegrip, boosheid... Hoe moeten we nu verder?

Laten wij bij alle pijn en verdriet elkaar blijven opzoeken. Elkaar niet ontbreken, er voor elkaar zijn, niet wegblijven, niet weglopen...

Kijk elkaar aan, zie elkaar in de ogen, zie elkaars moeite en verdriet. Ga samen zoeken naar een weg vooruit, misschien een moeizame weg, samen zoeken naar een nieuw evenwicht...

In gesprek met elkaar.

Dat geldt voor alle nabestaanden... Het bestaan na het verlies... We leven nog, we zijn er nog... Laten we elkaar daarin dragen met alles wat in ons is, om er voor elkaar te zijn.

Amen.